

הזדהו למזעזעה

גיליון שבועי ללומדי סדר קדשים בדרף היומי | עיונים • פנינים • הלכות • מושגים • תמונות

הלכות הדרף

תורת הקדשים - מרן החפ"ז חיים

דרף נח (כ' חשוון)

כָּל הַמְזִבֵּחַ פֶּשֶׁר לְשַׁחֵט עֲלָיו כָּל הַקָּרְבָּנוֹת, אֶחָד קִדְשִׁים קָלִים וְאֶחָד קִדְשֵׁי קָדְשִׁים

המשך בעמ' 5 <<

פניני הדרף

הרה"ג אהרן פוטולסקי שליט"א

דרף נ"ח

בענין שחיטה בראש המזבח

א. לשון הח"ח בתורת הקדשים "כל המזבח כשר לשחוט עליו כל הקרבנות

המשך בעמ' 8 <<

מושגי הדרף

מעילה בקרבנות

אֲדָם שֶׁנִּהְיָה מִן הַהֶקְדָּשׁ אוֹ שְׁלוֹקֶת מִן הַהֶקְדָּשׁ חִפְּץ, הֵרִי הוּא עוֹבֵר עַל אֲסוּר מְעִילָה.

המשך בעמ' 10 <<

עיוני הדרף

הגאון רבי יצחק דב הלוי שכטר שליט"א, מראשי ישיבות 'קול תורה' ו'כתר תורה'

בענין שחיטה בצפון

דרף נ"ח ע"א גמ' מודה ריב"ר דאם שחטן כנגדן בקרקע פסולות, ומסיק דאירי בבצריה בצורק, ופרש"י אם נמלך לקצר את המזבח ונשאר מחצה של צפון פנוי ושחט שם פסולות, ואע"ג דירך הוא פסיל ליה אלמא ס"ל בדרום העזרה הוא דאי לא אמאי פסיל ליה עכ"ל, והנה חקרו האחרונים [עי' בס' מקד"ד] ביסוד הדין דקדשי קדשים נשחטין בצפון אם הוא תלוי בצפון המזבח או תלי בצפון העזרה, והנה מהסוגיא מוכרח דבעינן צפון העזרה דמבואר דאי בצריה בצורי פסול לשחוט שם הרי דאע"ג דשוחט בצפון המזבח מ"מ כיון דאינו צפון העזרה פסול אלמא דצפון פירושו צפון העזרה, אכן ברמב"ם בפ"ה מהלכות בית הבחירה ה"ט"ו מבואר דצפון מיתכשר רק אם הוא צפון המזבח ויקשה ע"ד הרמב"ם דס"ל דדין צפון תלי בצפון המזבח מסוגיין.

אכן נראה פשוט דבדין שחיטת ק"ק נאמר ב' דינים חדא עיקר דין צפון וזה תלי בצפון העזרה, ושנית דין ירך המזבח צפונה דנאמר בזה דבעינן צפון כי האי דהוא צפון המזבח, והא דס"ל להרמב"ם דרק המרובע שהוא בצפון המזבח כשר לשחיטה אינו משום דעיקר דין צפון הוא בצפון המזבח, אלא דהוא מחמת דין ירך המזבח דנאמר בזה דבעינן צפון כי האי דהוא צפון המזבח, אבל בדרום העזרה גם אם הוא צפון המזבח פסול, והיינו הא דמבואר דלריב"י אם שחטן כנגדן בקרקע פסולות דאי"ז צפון העזרה וא"ש.

בענין נפגם המזבח

דרף נ"ט ע"א אמר רב מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין הנה יש לדון בקמיצת מנחות אם יש בזה פסול של נפגם המזבח אם הוא פסול מסוים בשחיטה או גם בקמיצה שהוא עבודה נגד שחיטה, והנה בתוס' בד"ה עד מבואר דהפסול של נפגם המזבח הוא רק בנוגע זבחים ולא בנוגע מנחות אכן במנחות דף ה' ע"ב איתא דאין מחשבה מועלת אלא במקום הראוי לעבודה לאפוקי נפגם המזבח, ופרש"י פגימת המזבח מההוא קרא נפקא

המשך בעמ' 2 <<

מראה כהן

המשך בעמ' 12 <<

הגיליון מוקדש לרפואת אאמו"ר רבי ישעיהו צבי בן אסתר | לע"ג הרבנית חיינה בת רבי שמחה דרבקין ע"ה
דבורה בת פרלה לרפואה שלימה | חי ערן בן עליזה לרפואה שלימה

בענין אע"פ שנסע אה"מ הוא

דף ס"א ע"א הנה בגמ' מקשי ב' בריתות דבחדא תני דבשעת מסעות קדשים נפסחין ובאידיך ברייתא תני דבשני מקומות קדשים נאכלין ומשני ואיבעית אימא הא הוא בקדשי קדשים ומאי בשני מקומות קודם שיעמידו לויים את המשכן ולאחר שיפרקו את המשכן, וברש"י כתב דלאחר שיפרקו הלויים את המשכן הכוונה שפירקו הקרשים וקלעי החצר ועדיין המזבח במקומו, אכן בתוס' בד"ה ולאחר כתבו דהמזבח וקלעי החצר במקומן אבל נסע מכל וכל אין מחנה שכינה לגבי קדשי קדשים.

וביאור פלוגתתם נראה דרש"י אזיל לשיטתו בד"ה קדשים דדינא דאע"פ שנסע אה"מ אהני גם לענין זה דנחשב מחנה שכינה קיים, וע"כ אע"פ שפירקו הקלעים עדיין נחשב מחנה שכינה קיים, אכן התוס' אזלו לטעמייהו בד"ה קדשים דדינא דאע"פ שנסע אה"מ הוא אינו מועיל לגבי מחנה שכינה וע"כ איירי שהמזבח וקלעי החצר במקומן.

והנה בגמ' איתא מהו דתימא איפסל ליה ביוצא קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא ונסע אה"מ אע"פ שנסע אה"מ הוא, ויל"ע דבשלמא לשיטת רש"י דאיירי דפירקו גם הקלעים שפיר ס"ד דנפסל ביוצא אכן להתוס' דאיירי דהקלעים במקומן מאי ס"ד דיפסל ביוצא, אכן הדברים מבוארים עפ"י"מ שכתב בס' חי' מרן רי"ז הלוי עה"ת פרשת ויקרא אהא דאיתא בתו"כ אשר פתח אהל מועד ולא בזמן פירוקו, דהכוונה דאם אין אהל מועד ליכא גם קדושת עזרה, וזהו דילפינן דאע"פ שנסע אה"מ הוא דממילא שייכא קדושת עזרה, ומבואר היטב הא דס"ד דיפסל ביוצא דאע"פ שהקלעים במקומן מ"מ פקע מהמקום קדושת עזרה וממילא נחשב יוצא חוץ לעזרה.

דף ס"ב ע"ב מה דם אויר קרקע מפסיקו אף בשר אויר קרקע מפסיקו, והנה יש להסתפק בהדין אויר קרקע מפסיקו אי ההפסק קרקע הוא רק בקרקע שאין בו קדושת מזבח או גם קרקע שיש בו קדושת מזבח ג"כ מפסיק.

ונראה דנחלקו בזה רבותינו בעלי התוס' דהתוס' בסוגיין כתבו דקרקע לאו דוקא שהיה פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב אלא דבעינן אויר גדול וניכר שהוא לצורך אויר, הרי דהעיקר שיהא הפסק ולא צריך שמקום ההפסק לא יהי' עליו קדושת מזבח, אכן התוס' בדף פ"ז כתבו בשם ה"ר חיים שהיה אויר יותר מאמה סובב שיהא אויר קרקע מפסיק ומבואר לפי"ד דבעינן הפסק קרקע שאי"ב קדושת מזבח ויל"ע מנ"ל הך מילתא דקרקע המפסיק לא עליו קדושת מזבח.

ויש לבאר דהנה בגמ' מבואר דיסוד הדבר דבעינן אויר קרקע מפסיק נלמד מזריקה אלא דמקור הדבר בזריקה בעינן אויר קרקע מפסיקו צ"ת. והנה יעוי' בתו"כ ויקרא דבורא דנדבא פרק ד' דאיתא דהם על המזבח ואין הזורק על המזבח, ובפ"י הראב"ד כתב דזהו המקור דבעינן בזריקה אויר קרקע מפסיקו שהרי על הארץ עומד וזורקו כדדריש הכא דהם על המזבח ואין הזורק על המזבח אף בשר אויר קרקע מפסיקו פי' ולעמוד למטה ולזורק א"א אלא ודאי דעל הכבש היה עומד וזורק דאויר קרקע מפסיקו וש"מ אויר קרקע היה מפסיק בין כבש למזבח משהו עכ"ל, ויש לבאר לפי"ד דיסוד הדין דבעינן אויר קרקע מפסיק הוא דבעינן שיזרק דהם ממקום שאי"ב דין מזבח למקום שהוא מזבח, וממילא דהה"נ בהקטרה דכוותה בעינן שיבוא ממקום שאינו מזבח על מקום המזבח, ולפי"ז נמצא דבדין אויר קרקע מפסיקו נאמר שיהא אויר כי האי דאין בו קדושת מזבח.

אכן לשיטת התוס' בסוגיין א"ל דהדין אויר קרקע מפסיק הוא כדי שיבא ממקום שאי"ב דין מזבח דהא הך אויר שהי' בין כבש למזבח אית ליה דין אויר מזבח, ובהכרח דהדין אויר הוא רק כדי שיהא עלה

וזבחת עליו את עולתיך בזמן שהוא שלם כתיב עליו כולו במשמע, ואם פיגל בקומץ בשעת פגימת המזבח לאו פיגול הוא ואם יתקן המזבח באותו יום יקטירנו, ולכאורה נראה מרש"י דפסולא דנפגם המזבח הוא גם בנוגע מנחות, אכן ד' רש"י צ"ב דאם נימא דקרא דזבחת עליו קאי נמי על קמיצה דקמיצה כנגד שחיטה א"כ אם קמץ בעוד המזבח פגום הרי עצם הקמיצה הוי קמיצה פסולה ואיך יקטירנו אח"כ כשתיקן המזבח, ובהכרח דפסולא דנפגם המזבח הוא רק בשחיטה ולא בקמיצה וא"כ מ"ט נחשב מקום שאינו ראוי לעבודה לגבי מנחה.

ושמעתי בזה ממו"ר הגרא"י הלוי בשם הגרי"ד זצ"ל דמקרא דזבחת עליו ילפינן ילפינן תרתי בין עצם הדין דנפגם המזבח פסול, ובין הא דאם שחט בשעת פגימת המזבח פסול, ודינם חלוק דהדין השני נאמר רק בשחיטה ולא בקמיצה, אבל הא מיהא ילפינן מהך קרא דפגימת המזבח פוסל המזבח וע"כ בנפגם המזבח נחשב מקום שא"ר לעבודה גם לגבי קומץ דא"א להקטיר הקומץ בעוד המזבח פגום, אבל הא מיהא אחר שיתקן המזבח יקטירנו כיון דלא חל פסול בעצם הקמיצה.

דף ס"ג ע"ב גמ' לעולם לא קידשה לעת"ל ואיירי בדחבר הבית ועדיין בשרו קיים ואיתקש בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח כ"ה גי' רש"י, וישל"ע ל"ל טעמא דמה דמו במזבח הא תיפול"ל דכיון דליכא לקדושת הבית א"כ הדם מיפסל ביוצא גם בגוונא דהמזבח קיים ומאי תלי לה בדין מזבח, והנה בתוס' הקשו על רש"י דלפי"ד נמצא דמסקנת הסוגיא הוא דקדושה ראשונה לא קידשה לעת"ל ופליג אכולה הש"ס דקדושת ירושלים אין אחריה היתר, ועודו הקשו התוס' דאי לא קידשה לעת"ל א"כ הא מע"ש נאכל בכל ערי ישראל כזמן נוב וגבעון ואינו טעון להעלותו לירושלים כלל.

ונראה די"ל בדעת רש"י דהנה במגילה דף י' איתא וא"ר יהושע שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים ומע"ש אע"פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ויש לבאר דבקדושת בית המקדש איכא תרתי חדא קדושת הבית ושנית קדושת מחיצות והיינו דקאמר רבי יהושע תרתי חדא דמקריבין אע"פ שאין בית הוא דין מסוים לענין הקרבה דנחשב בית קיים לגבי הקרבה, ושנית דאיכא קדושת מחיצות לענין קדושת עזרה ותורת מחנה שכינה עלה.

ואשר לפי"ז י"ל לפי שיטת רש"י דהא דשו"ט בסוגיין אי קידשה לעת"ל או דלא קידשה לא איירי לגבי עיקר קדושת מקדש אלא לענין זה אי קדושת בית קידשה לעת"ל ונחשב דבית קיים, וכמש"כ רש"י בכל הסוגיא דהנדון אי קדושת בית קידשה לעת"ל, אבל הא מיהא גם לפי"מ דמסיק דקדושת בית בטלה אבל הא מיהא עיקר קדושת מחיצות עדיין קיים, ולפי"ז מבואר היטב הא דקאמר מה דמו במזבח והיינו דכיון דליכא אה"מ ליכא מזבח לענין הקרבה, וזהו דיליף דגם לענין אכילה בעינן מזבח אבל הא מיהא דקדושת עזרה קיימת והה"נ קדושת ירושלים קיימת ומיושב הא דאמרינן בגמ' דהא דאין מקריבין משום דליכא מזבח ולא קאמר בפשיטות דנפסל ביוצא דליכא קדושת מחיצות דהא לענין עיקר קדושת מחיצות שפיר י"ל דקידשה לעת"ל, וגם ניחא הא דלולא הקישיא דבשרו לדמו ה' אפשר לאכול קק"ל כיון דקדושת ירושלים אכתי קיימת בקדושתה, וניחא נמי הא דלא פליג הך סוגיא אכולה הש"ס דקדושת ירושלים אין אחריה היתר דהא מבואר בהסוגיא במגילה לשיטת רש"י דדין היתר הבמות הוא רק אי פקעה קדושת מקדש וירושלים לגמרי וכל דקדושת ירושלים קיימת איכא איסור במות וא"ש.

אע"ג דאינו מעכב, דהא ג' מתנות שבחטאת חייב עליהם בחוץ אע"ג דאינם מעכבים כדאיתא בדף ל"ח, והב' נפק"מ אם אפשר לעשות המיצוי בלילה דאם הוא מעבודת הזריקה פסול בלילה אבל אם דינו כשפיכת שירים כשר בלילה כדאיתא בהסוגיא שם.

והנה לעיל דף ל"ז מבואר דשיטת רבי דדין שפיכת שירים ליסוד בשאר קרבנות נלמד מקרא דוהנשאר בדם ימצה, ולשיטתו משמע דכולהו חד דינא להו דהוי קיום דין של שפיכת שירים ליסוד, דהא כולהו מחד קרא נפקא, אכן לשאר תנאי דילפי דין שפיכה ליסוד מקראי אחריני אפ"ל דב' מילי ניהו דבחסה"ע המיצוי הוא דין מתנה בהקרבת ואי"ז מדין שפיכת שירים, ויעו"ל לעיל בדף נ"ב דשיטת ר"י דאע"ג דשפיכת שירים אינה מעכבת מיצוי חטה"ע מעכבא, ונראה מזה דמיצוי חטה"ע חלוק הוא משפיכת שירים דעלמא וצ"ע בזה.

בענין עולת העוף שעשאה למטה מרגליו

דף ס"ה ע"ב גמ' וממזה מדמה על קיר המזבח אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה כשרה, וברש"י ד"ה למטה מרגליו כ' שהחוט למטה מן הסובב אמה, ומשמע ברש"י דלא נאמר בזה שיעור של אמה אלא דעיקר הדין הוא שיהא המיצוי למעלה מן החוט ורק דכ"ה המעשה דמהסובב עד החוט ה"ל אמה, ויעו"ל במנחות דף צ"ז דמבואר להדיא דבעינן שיהא המיצוי למעלה מן החוט, ואם הוא למטה מן החוט אף אם הוא בתוך אמה פסול, אכן בתוס' כתבו דכיון דהוא סמוך לסובב אמה נחשב זאת מקום הקטרה ולא תלו זאת בזה שהחוט ה"ל במרחק אמה.

והנה ברש"י בד"ה עושה מערכה כתב ז"ל לת"ק הרוצה לעשות מערכה ע"ג סובב ולהקטיר עושה הילכך מיצוי שתחת הסובב סמוך למקום הקטרה היא, הרי דמבואר גם ברש"י דמדין סמוך למקום הקטרה אתי עלה. ונראה דדברי רש"י מבוארים עפ"י"מ שכתב בס' ח"י מרן רי"ז הלוי הלכות פסוה"מ דתרי דיני איתנייהו בעוה"ע חדא דין מקום מתן דמים שהוא למעלה מחוט הסיקרא דהתורה נתנה מחיצה לדמים, ושנית דין בעבודת המיצוי שהוא צריך להיות סמוך למקום הקטרה, ומש"כ התוס' דהשיעור אמה דזה נחשב סמוך למקום הקטרה כ"ז לגבי הדין של סמוך למקום הקטרה אבל הא מיהא איכא עוד דינא דבעינן למעלה מן החוט משום לתא דמקום מתן דמים, והביא כן מהסוגיא במנחות דמקשי והא קיהיב עליונה למטה משני טפחים עי"ש, ומבוארים היטב לפי"ז ד' רש"י.

בענין חיוב שמירה ותשלומין בממון המזיק

דף ס"ו ע"א גמ' א"ל רב אחא בריה דרבא לר"א אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו ה"נ דא"צ לכסות, הכי השתא התם כיון דכתיב בעל הבור ישלם עליה הוא דרמי לכסויה, וצ"ב השו"ט, ויש לבאר דהנה בדין נזקי ממון איכא תרתי חדא חיוב שמירה, ושנית חיוב תשלומין, וכדתנן בריש ב"ק הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך וכשהזיק חב המזיק לשלם, הרי דנכלל בפרשת ממון המזיק תרתי חיוב שמירה וחיוב תשלומין, והנה כבר חקרו האחרונים בזה אם הנך ב' דינים תלויין זב"ז, דהחיוב תשלומין בממונו שהזיק מיתלא תלי בזה שלא שמר, או דהחיוב תשלומין והחיוב שמירה הוו ב' חיובים נפרדים ולא תלויין זב"ז.

ונראה דזה ה"ל השו"ט בהסוגיא דרב אחא בריה דרבא ס"ל דהחיוב תשלומין לא תליא בהחיוב שמירה אלא חיוב בפנ"ע ע"ז שממונו הזיק, והיינו דהקשה דנימא דולא יכסנו היינו דא"צ לכסות ומ"מ חייב בתשלומין, וע"ז דחי דכיון דחייב בתשלומין בהכרח דחייב בשמירתו דהא בהא תליא.

תורת זריקה מרחוק וממילא בעינן אויר לזה, אבל הא מיהא לא איכפ"ל שיהא על האויר קדושת מזבח. אלא דצ"ב טעמא דרשב"י מ"ט צריך הפסק אויר ולא סגי שיעמוד אצל המערכה ויזרוק דהא האויר המפסיק נמי יש עליו דין מזבח.

בענין שינוי מקום במיצוי דם חטה"ע

דף ס"ג ע"ב מיצה דמה בכ"מ במזבח כשרה שאם היזה ולא מיצה כשרה, וברש"י כתב ז"ל דמיצוי בחטאת לאו עבודה היא ליפסל בשינוי שאפילו עקר המיצוי לגמרי שהיזה ולא מיצה כשרה, ונראה מדבריו דלעולם המיצוי עצמו פסול הוא כיון דשינה מקומו ורק דהקרבת כשר, וכ"ה להדיא בשטמ"ק עמ"ס מנחות דף ט' ע"א אות י"ח דהא דמיצה דמה בכל מקום כשרה הוא משום דלא גרע מלא מיצה כלל עכ"ל, הרי להדיא דליכא קיום מיצוי כשממחה למעלה, אכן יעו"ל ברגמ"ה במנחות דף ג' שכתב ז"ל ומיצוי חטאת כשר אפילו למעלה דאמר מר במס' זבחים מיצה דמה בכ"מ במזבח כשרה וכו' וכי היכי דלא מעכבי כפרה ה"נ כי איתנייהו כשרין בכל מקום, ונראה מדבריו דכיון דמיצוי אינו מעכב גוף המיצוי כשר למעלה, ולפי"ז אפ"ל דזהו ג"כ כוונת רש"י דמיצוי בחטאת לאו עבודה היא ליפסל בשינוי דכוונתו דמה"ט גם המיצוי עצמו כשר עכ"ל, אכן צ"ב דמה ענין זל"ז דהא"נ המיצוי אינו מעכב בהקרבת אבל סו"ס נאמר דמקום המיצוי הוא למטה, ומהיכ"ת שיוכשר עצם המיצוי כשעשאו למעלה.

ונראה דיש לבאר בזה דהנה איתא בדף נ"ב ע"ב נאמר דמים למעלה ונאמר דמים למטן מה דמים האמורים למטן שנתנן למעלן לא כיפר וברש"י כתב נאמר דמים למטה מחוט הסיקרא בחטאת העוף וזהו מדם החטאת ודרשינן ליה לקמן זה קיר התחתון, ובד"ה מה דמים הניתנין למטה שנתנן למעלה לא כיפר, כתב ז"ל דהא כתיב בהזאתו חטאת היא שאם שינה בה פסול, דהכי אמרינן לקמן עשאה למעלה כמעשה כולן פסול עכ"ל, ומבואר ברש"י דהטעם דפסול בהיזה בחטה"ע למעלה הוא משום פסול שינוי דנלמד מקרא דהיא שאם שינה בה פסול, אבל לולא קרא דהיא הוי מכשרינן אע"ג דשינה מקום מתן דמים, אכן בשטמ"ק שם אות ב' כתב דהא דנתן הניתנין למטה למעלה לא כיפר לא מפני מיעוט הוא אלא מסברא כיון ששינה את מקומו.

ואשר לפי"ז י"ל דתלי בזה דאם פסולא דניתנין למעלה הוא מקרא דחטאת היא דשינוי פוסל אפ"ל דקרא דהיא נאמר רק על הקרבת החטאת דהוא דין לעיכובא אם שינה מקומו, אבל לענין מיצוי כיון דעצם המיצוי אינו מעכב לא נאמר ביה פסול שינוי וממילא דגם המיצוי עצמו כשר כשממחה למעלה, אכן לפי"ד השיטה דשינוי מקום מתן דמים פסול מסברא כיון דנאמר ביה דין מקום, א"כ גם במיצוי כיון דנאמר דמקומו הוא למטה אם שינה מקומו מסברא לא נתקיים דין מיצוי ורק לענין לפסול הקרבן הוא דאמרינן דאינו פוסל הקרבן דלא גרע מלא מיצה כלל.

בענין מיצוי חטה"ע

דף ס"ד ע"ב מתני' שירי הדם היה מתמחה על היסוד, והנה ביסוד דין מיצוי חטה"ע יש לדון אם הוא דין מתנה בפנ"ע בהקרבת, וכמו בקרבנות שיש להם כמה מתנות ה"נ חטה"ע יש לה מתנה נוספת ע"י מיצוי על היסוד, או דיסוד דינו הוא כדין שפיכת שירים דעלמא, ואע"ג דבעלמא הדין שפיכת שירים הוא על היסוד עצמו במיצוי נאמר דינא דממחה על קיר המזבח ומשם הוא שותת ליסוד.

ויש בזה כמה נפק"מ הא' אם חייב על מיצוי חטה"ע בחוץ למ"ד מיצוי חטה"ע אינו מעכב, דאם מיצוי הוא מדין שפיכת שירים ליכא בזה חיוב חוץ אבל אם הוא בכלל עבודת הזריקה איכא ביה חיוב חוץ

בקודש היינו דהפסול הוא בעזרה לא תלי במקום שאירע הפסול אלא דפסול כי האי דשייך רק בעזרה כגון פסולים שחלין בההקרה הוא דנחשב פסולו בקודש, משא"כ פסולא דרובע ונרבע דהוא פסול דשייך גם חוץ לעזרה גם אם אירע בעזרה אי"ז נחשב פסולו בקודש ומטמא בבית הבליעה.

אמנם ד'רש"י אכתי צע"ט דהא מבואר בהסוגיא דשיטת רב דמליקת זר מטמא בבית הבליעה ומבואר בגמ' הטעם משום דלא יליף מבמה, ורבי יוחנן ס"ל דמליקת זר אינו מטמא בבית הבליעה וכתב רש"י דילפינן מבמה, הרי להדיא דטומאת בית הבליעה תלי בזה אם יש להפסול הכשר במקום אחר או דאין לו הכשר במקום אחר, וזה מבואר לשיטת התוס' דלפסולו בקודש בעינן פסול כי האי דיש לו הכשר במקו"א, אכן לשיטת רש"י דפסולו בקודש תלי בזה דהפסול שייך רק בעזרה מאי נפק"מ אם יש לו הכשר במקו"א או לא וצ"ת.

ונראה ד"ל בביאור שי' רש"י דב' גוויי פסולים איכא בקרבנות חדא פסול כי האי דחל בהקרבת תורת הקרבה ורק דיש חלות פסול בהעבודה או בהקרבתן, ושנית פסול כי האי דע"י הפסול נפקע מיניה שם עבודה לגמרי, וכגון מלק בסכין דהפסול הוא בזה דליכא מליקה, ובזה הוא דחלוקים נינהו מהדדי דפסולו בקודש הכוונה דיש בהקרבת תורת הקרבה ורק דיש חלות פסול בההקרה, ואין פסולו בקודש הכוונה דחסר בהכשר העבודה וזה נחשב אין פסולו בקודש, דהפסול אינו בעזרה אלא דהפסול הוא בזה שחסר לו מליקה כשרה ופסול זה אינו פסול ששייך רק בקודש, דהרי גם אם ימות חוץ לעזרה שייך ביה הך פסול, באופן דגם לרש"י אם איכא פסול במליקה דאין לו הכשר במקום אחר הו"ל כמאן דחנקיניה ואי"ז נחשב פסולו בקודש כיון דיסוד פסולו הוא בזה שאין לו מליקה וזה לא נחשב פסולו בקודש, ואשר לפי"ז מבוארת היטב שיטת רש"י דאה"נ יסוד דין פסולו בקודש הוא בזה שנפסל בעזרה אבל הא מיהא רק פסול כי האי דיש לו הכשר במקו"א הוא דפסולו שייך רק בעזרה דהפסול הוא חלות פסול בעבודת המליקה וזהו פסול דשייך רק בקודש, אבל באי"ל הכשר במקו"א דע"י הפסול פקע שם מליקה מינה נמצא דשם הפסול הוא בזה דלית ליה מליקה וזה אינו פסול דשייך רק בקודש וא"ש.

בענין אין עופות בבמה

דף ס"ט ע"א גמ' וכי תימא אין מנחה בבמה אין עופות נמי בבמה וכו' מ"ט זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות וברש"י כתב זבחים וזבחו זבחים שלמים בסיני, ובהגהות מצפה איתן הקשה מהא דתני בדף קט"ו דעד הקמת המשכן היו מקריבין חיה ועופות הרי דעופות קרבים בבמה, ות' דהך ברייתא קאי למ"ד דיש עופות בבמה.

ולענ"ד נראה ליישב פשוט דכל הנדון אם יש עופות בבמה הוא רק בדין קרבנות ישראל אבל בקרבנות ב"נ לכו"ע קרבו עופות בבמה דידהו, וא"כ הרי ל"ק דהתם הברייתא דתני' דעד הקמת המשכן היה קרב עופות היינו מדין קרבנות ב"נ, וכדאיתא שם בהברייתא דהיה קרב נמי חיה וקרב נמי בע"מ דכ"ז הוא בדין הקרבה של קרבנות ב"נ דעד הקמת המשכן לא הופקע מהם דין קרבנות ב"נ, אבל בדין קרבנות ישראל שפיר י"ל דנתמעט נמי עופות למ"ד דאין עופות קרבים בבמה,

אכן ישל"ע דהא הך קרא דויזבחו שלמים קאי בהקרבת סיני שהיה קודם הקמת המשכן והיאך נתמעט מזה עופות דהא אכתי ה' יכול ליקרב עופות מדין קרבנות ב"נ.

ואשר נראה בזה דהנה יעו' בס' ח' מרן הגרי"ז עה"ת פ' יתרו דמקבלת התורה עד הקמת המשכן הגם דלא הופקע מיניהו דין קרבנות ב"נ

והנה בב"ק דף ט' תנן כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו, וכתב רש"י ב' פ' חדא דאם הזיק הכשרתי וזימנתי אותו הזיק שלא שמרתיו יפה, ל"א הכשרתי את נזקו עלי להכשיר ולתקן את נזקו כלומר אני חייב לשלם, והנה לב' הפירושים נראה מבואר דהחויב תשלומין תליא בהחויב שמירה, ובפשטות י"ל דכ"ז לקושטא דמילתא דאיכא חויב שמירה, אכן להס"ד דבקרא דכתיב ולא יכסנו הפירוש הוא דא"צ לכסות אה"נ לא תליא החויב תשלומין בחויב שמירה.

בענין המשכה בעוה"ע שעשאה למטה

דף ס"ז ע"א אמר רבא ונימא ליה אשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים ששינה את שמו ושינה את מקומו ושינה את מעשיו מדלא קאמר ליה הכי ש"מ נחית רבי אליעזר לטעמיה דרבי יהושע דאמר רבא"א אומר היה רבי יהושע עוה"ע שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטה"ע, ויש לעיין אם הך טעמא דנמשכת נתחדש רק בהמסקנא או דגם מעיקרא הוי ידע טעמא דנמשכת אלא סבר דגם באשם לשם שלמים שייך נמשכת.

ונראה דנחלקו בזה רבותינו בעלי התוס' דבתוס' בד"ה אר"א אשם ששחטו בצפון לשם שלמים יוכיח דמועלין הקשו התוס' דהא קודם זריקה גם בעוה"ע מועלין דהא אע"ג דנמשכת ונעשית חטה"ע מ"מ בחטה"ע גופה מועלין קודם הזאה ומבואר בתוס' דגם בהס"ד הטעם דאין מועלין הוא מדין המשכה, אכן בתוס' ד"ה חטאת העוף בהא דמקשי בגמ' דחטה"ע שעשאה למעלה כמעשה עולה תמשך ותעשה עוה"ע כתבו דמשאר קדשי קדשים ששחטן בדרום לשם קק"ל לא פריך שימשכו אלא מקינים דאמרינן דאין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן הילכך תהני נמי שימשך, וד' התוס' צ"ב דא"כ מאי הקשה ר"א מעיקרא דאשם ששחט בדרום לשם שלמים ומועלין בו הא באשם לא שייך המשכה רק בעוף, ובהכרח דהנדון בהס"ד אינו מדין המשכה, וכפה"נ דנחלקו בזה רבותינו בעלי התוס' דרבנו ברוך נקט דגם בהס"ד הטעם דאין מועלין הוא מדין המשכה והתוס' חולקים ע"ז.

והנה אם נאמר דלהס"ד הא דליכא מעילה אינו מדין המשכה צ"ב יסוד הדבר מ"ט א"ב מעילה, ובס' ח' הגרי"ז כתב ג"כ דתחלת הברייתא מיירי קודם שנחית ר"א לטעמיה דר"י דהטעם משום המשכה והא דא"ב מעילה הוא משום דע"י השינוי חשיב כקדשים שמתו עכת"ד, אכן תמוה לפי"ז השו"ט בגמ' דהקשה ר"א מהא דאשם ששחטו בצפון לשם שלמים דמועלין בו, והא בפסולא דשל"ש איכא בה דינא דאם עלו לא ירדו וממילא לא חשיב קדשים שמתו וכדמבואר בריש מעילה, דאם יש הקרבה של אם עלו לא ירדו אינו נחשב קדשים שמתו.

ולענ"ד י"ל בזה דלעולם גם להס"ד הא דאין מועלין הוא מדין המשכה, אלא דלהס"ד הא דנמשך ליעשות חטה"ע הוא מחמת פסולו שכיון נפסל מהקרבת עולה חל ביה דין חטאת, והיינו דמקשי דא"כ גם בשאר קרבנות נימא כן דאם נפסלו בעשייתן ימשכו ליעשות קרבן אחר, וע"ז מסיק דנחית ר"א לטעמיה דר"י יסוד דין המשכה הוא מחמת דחל ביה דין מליקת חטאת, וע"כ שייך זאת רק בעוף ולא בבמה דאיכא ביה דמתפרשין בעשיית כהן.

בענין פסולו בקודש לשי' רש"י

דף ס"ח ע"ב מתני' זה הכלל כל שפסולו בקודש אינו מטמא בבית הבליעה וברש"י ד"ה שפסולה בקודש כתב שבאה לעזרה בהכשרה ונפסלה, ובתוס' הקשו על רש"י דלשיטתו דפסולו בקודש תלי בזה דהפסול הוא בעזרה נרבע בעזרה מאי איכא למימר הא הפסול ה' בעזרה, ובשם מרן הגרי"ז שמעתי ליישב דמש"כ רש"י דפסולו

בענין טומאת נבלה בעוף טריפה שנתנבלה

דף ע"א גמ' א"ה האי נמי מיבעי ליה שלא תאמר הואיל ועוף טמא אסור באכילה וטריפה אסורה באכילה מה עוף טמא אינו מטמא אף טריפה אינה מטמאה, והנה בקו' הגמ' ישל"ע דהנה שיטת התוס' בחולין דף ל"ב ע"א בד"ה ורמינהי דאיסור נבלה חל על איסור טריפה, [וחולקים על התוס' בזבחים דסברי דלא חל איסור נבלה על איסור טריפה] ולשיטתם צ"ב קו' הגמ' דהא לענין זה שחלבה טמא שפיר אפשר למילף טריפה מבהמה טמאה דבשניהם יהא הדין שחלבה טמא כיון דגם בשרם אסור, אבל לגבי דין טומאת נבלות היאך אפשר לדמות טריפה לעוף טמא, והא יסוד המיעוט בעוף טמא שאינו מטמא טו"נ הוא משום דלא חל ביה איסור אכילת נבלה, וילפינן מקרא דנבלה וטריפה לא יאכל דטומאה תלי באיסור אכילה של נבלה, וא"כ בעוף טריפה דחל עלה איסור אכילה של נבילה מהיכ"ת נמעטיה מטו"נ.

ונראה די"ל בזה לפי שיטת התוס' בחולין דיסוד הדין דנבלת עוף טמא אינו מטמא בבית הבליעה אינו משום דטומאת נבלה תלי באיסור אכילה של נבלה, אלא דהוא ילפוטא על עוף טמא דאינו מטמא בבית הבליעה, והילפוטא הוא מקרא דנבלה וטריפה, אבל הא מיהא יסוד הדין הוא דעוף טמא אינו מטמא בבית הבליעה וע"כ ס"ד דגם טריפה אינו מטמא טו"נ דמדמינן טריפה לעוף טמא דשניהם אסורים מחיים ועדיין צ"ע.

היו בהו דין קרבנות ישראל ג"כ, והכי מבואר בזבחים דף קי"ז דמקשי למ"ד אין ב"נ קרב שלמים והכתיב ויזבחו זבחים שלמים לה' ומשני לכל קרבו שלמים, ופרש"י דמשעה שנבחרו ישראל נתחדש בהו הקרבת שלמים הרי דמשעת קבלת התורה הי"ל גם דין קרבנות ישראל, ומבואר ברש"י דזה תלי משעה שנבחרו ישראל, ובשעה שבנו המזבח בסיני כבר נתחדש בהו דין קרבנות ישראל, והנה ישל"ע אי הך מזבח שבנו בסיני הי"ל דין במת יחיד או במת ציבור, ונראה דזה מבואר ברמב"ן בפ"ע עה"ת בס"פ משפטים שכתב דהשלמים שקרבו בסיני נאכלו לפני המזבח תחת ההר כי השלמים טעונים מחיצה ונאכלין בירושלים לפני מן החומה ובשילה בכל הרואה, ומבואר להדיא דהי"ל דין במת ציבור דאי הי"ל דין במת יחיד הרי קדשים הקרבים בבמת יחיד נאכלין בכל מקום, והנה נראה דדין הקרבה של קרבנות ב"נ שייך רק בבמת יחיד אבל בבמת ציבור ליכא דין הקרבה של קרבנות ב"נ רק קרבנות ישראל.

ואשר לפי"ז הרי מבואר היטב הא דמעטינן מקרא דויזבחו זבחים שלמים ולא עופות דאין עופות קרבים בבמה, דכיון דהי' במת ציבור וקרבו שם רק קרבנות ישראל נתמעט מדין הקרבה של עופות והא דמבואר בדף קט"ו דעד הקמת המשכן היו מקריבים עופות היינו בבמת יחיד והיה קרב מדין קרבנות ב"נ וא"ש היטב וכש"נ.

הלכות הדרף

תורת הקדשים - מרן החפ"ץ חיים

פָּרָק שְׁשִׁי

דף נח (כ' חשוון)

כָּל הַמִּזְבֵּחַ כְּשֶׁר לְשַׁחַט עָלָיו כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת, אֶחָד קֹדְשִׁים קָלִים וְאֶחָד קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים, דִּישׁ עָלָיו דִּין צֶפֶן. אָכֵן לְכַתְּחִלָּה אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן שְׁמָא תַרְבִּיצַ שְׁם גְּלָלִים [תּוֹסְפוֹת].

וְכֵן אִם שְׁחָטָן עַל גַּב יְסוּד וְעַל גַּב סוֹבֵב גַּם כֵּן כְּשֶׁר, דְּבַכְלָל מִזְבֵּחַ הוּא.

דף נט (כ"א חשוון)

צָרִיד הַמִּזְבֵּחַ שִׁיְהִיָּה שְׁלֵם בְּלֹא שׁוּם פְּגִימָה מֵעַת שְׁחִיטַת הַקֶּרְבָּן עַד אַחַר זְרִיקָה. וְאִם הָיָה פְּגוּם בְּזֶמַן שְׁחִיטָה, אִף שִׁבְזָמַן זְרִיקָה כָּבֵר נִתְקַן, אֶפְלוּ הַכִּי פְּסוּלִין. וְאֶפְלוּ אִם בְּעַת הַשְׁחִיטָה הָיָה הַמִּזְבֵּחַ שְׁלֵם, וְנִפְגַּם אַחַר כֵּן, גַּם כֵּן פְּסוּלִין, מִשׁוּם דְּכִיּוֹן דְּבַעַת שְׁהִיָּה רְאוּי לְזָרֵק הָיָה הַמִּזְבֵּחַ פְּגוּם, נִדְחָה הַקֶּרְבָּן וְנִפְסַל לְעוֹלָם אִף שֶׁתִּקְנֶנוּ לַמִּזְבֵּחַ קֹדֶם זְרִיקָה.

וְאִם הַקֹּדֶשׁ קָרְבָּן וְנִפְגַּם הַמִּזְבֵּחַ, וְהִמְתִּין מִלְּשַׁחֲטוֹ עַד אַחַר שְׁתַּקְנוּהוּ, כְּשֶׁר, דְּבַעֲלֵי חַיִּים אֵינָן נִדְחִין. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הַקֹּדֶשׁ לְאַחַר שֶׁנִּפְגַּם וְהִמְתִּין מִלְּשַׁחֲטוֹ עַד אַחַר שְׁתַּקְנוּהוּ דְכָשֶׁר, וְלֹא מִקְרִי דְחוּי כִּיּוֹן שְׁלֹא נִרְאָה מְעוֹלָם.

מִזְבֵּחַ שֶׁנִּיעָקַר וְכָל שֶׁכֵּן אִם רַק נִפְגַּם לְבַד, מִקְטִירִין קִטְרֵת בְּמִקְוָמוֹ.

דף ס (כ"ב חשוון)

מִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם, אֵין אוֹכְלִין בְּגִינוּ שְׁרִי מִנְחָה, וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵר קֶרְבָּנוֹת קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים אוֹ קֹדְשִׁים קָלִים.

אֵין רְשׁוּת לְאָדָם בְּזֶמַן הַזֶּה שֶׁאֵין הַבַּיִת קָיָם [וְכֵן בְּזֶמַן הַבַּיִת אֶלֶּא

שֶׁנִּפְגַּם הַמִּזְבֵּחַ] לְהַעֲלוֹת מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי לִירוּשָׁלַיִם וְלֶאֱכֹל, וְכָל שֶׁכֵּן בְּכוֹר שֶׁהוּא טְעוֹן מִתַּן דָּמִים וְאִמּוּרֵין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְכֵן בְּכוֹרִים שֶׁהָרִי טְעוּנֵין הַנֶּחֱחָה לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ.

שְׁעוּר פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ הוּא כְּטַפַּח. וְהֵנִי מְלִי כְּשֶׁנִּפְגַּם בְּמִקוֹם הַסִּיד, אֶבֶל כְּשֶׁנִּפְגַּם הָאֶבֶן אֶפְלוּ כַּחֲגִירַת צֶפֶרֶן פְּסוּל.

דף סא (כ"ג חשוון)

מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְכָנוֹת מִזְבֵּחַ בְּעֶזְרָה. וְאֵין בּוֹנִין אוֹתוֹ אֶלֶּא שֶׁל אֲבָנִים.

יְכוּלִין לְהוֹסִיף עַל הַמִּזְבֵּחַ עַד שְׁשִׁים אַמָּה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים רַק עַד שְׁעוּר שְׁעֵשׂוּ כְּשֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה.

אֵין בּוֹנִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ עַל גַּבֵּי כִּפִּיּוֹ, וְלֹא עַל גַּבֵּי מַחְלוֹת.

דף סב (כ"ד חשוון)

קָרָן וְכֶבֶשׂ וְיִסוּד וְרִבּוּעַ - מֵעַכְפָּיִן בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דְּאֵי לֹא הַכִּי אֵין שְׁם מִזְבֵּחַ עָלָיו.

אֶבֶל מִדַּת אֶרְפוּ וְרַחְבוּ וּמִדַּת קוּמְתוֹ - אֵין מֵעַכְפָּיִן.

וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִפְחָתְנוּ מִמִּזְבֵּחַ שְׁעֵשָׂה מִשָּׂה. אֵית דְּמִפְרָשֵׁי לְעִנְיֵן אֶרְפָּה וְרַחְבָּה שִׁיְהִיָּה חֵמֶשׁ עַל חֵמֶשׁ כְּמִזְבֵּחַ שְׁעֵשָׂה מִשָּׂה, וְאֵית דְּמִפְרָשֵׁי לְעִנְיֵן קוּמָה שִׁיְהִיָּה שְׁלֹשׁ אַמּוֹת כְּגַבְהַ מִקוֹם הַמַּעְרְכָה שֶׁל מִזְבֵּחַ שְׁעֵשָׂה מִשָּׂה דְהִיָּה שְׁלֹשׁ אַמּוֹת, אֶבֶל לְעִנְיֵן אֶרְפָּה וְרַחְבָּה דִּי שִׁיְהִיָּה אַמָּה עַל אַמָּה.

כְּמִין חֲרִיץ הָיָה לְמַעְלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְהָיָה מְכִיל שְׁתֵּי אַמּוֹת בְּרַחְבוֹ, וְהוּא בְּאַמָּה שְׁבִיַן קָרָן לְקָרָן, וְאַמָּה שֶׁל מִקוֹם הַלּוּבֵד רְגְלֵי הַפְּהַנִּים, וְעֵשׂוּ דְבַר זֶה כְּדִי שְׁלֹא יִחְלִיקוּ הַפְּהַנִּים מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

גזירין שנותנין על המזבח, ארְכוּ אמה ורחבן אמה מצמצמות, ועבְנו כמחק גִּדְשׁ סָאָה.

כְּבֵשׁ הִיָּה לְדְרוּמָה שֶׁל מִזְבֵּחַ, אֲרָכּוּ שְׁלוֹשִׁים וּשְׁתַּיִם וּרְחִבּוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.

וְהִיָּה אֹרֵי מַעַט בֵּין כְּבֵשׁ לְמִזְבֵּחַ.

שְׁנֵי כְּבֵשִׁים קִטְנִים יוֹצְאִים מִן הַכְּבֵשׁ שֶׁבֵּהֶן פּוֹנִין לְיִסוּד וְלִסּוּבָה, וּמְבַדְּלִין מִן הַמִּזְבֵּחַ כְּמֵלֵא נִימָא.

הַכְּבֵשׁ וְהַמִּזְבֵּחַ שְׁשִׁים וּשְׁתַּיִם אַמּוֹת, נִמְצָא פּוֹרַח אַמָּה עַל יִסוּד וְאַמָּה עַל סוּבָה.

דף סג (כ"ה חשוון)

הַמִּנְחוֹת הֵיוּ נִקְמָצוֹת בְּכָל מְקוֹם בְּעֶזְרָה. וְאִם קִמְצָה בְּהִיכָל כְּשֶׁרָה. וְנִאֲכָלוֹת בְּעֶזְרָה, לְזָכְרֵי כְּהֵנָה, בְּכָל מֵאֲכָל, לְיוֹם וּלְיֵלֶה עַד חֲצוֹת, כְּמוֹ לְעֲנֵן חֲטָאֵת.

שְׁלָמִים וְכֵן שְׂאֵר קִדְשִׁים קָלִים שֶׁשָּׁחֲטוּן בְּהִיכָל - כְּשָׂרִים. וְעַל גִּגּוֹ שֶׁל הִיכָל - פְּסוּלִים.

אִם הִקִּיפוּ עִכּוּ"ם כָּל הָעֶזְרָה, יְכוּלִין הַכֹּהֲנִים לְכַנֵּס בְּהִיכָל וְלֶאֱכֹל שֵׁם קִדְשֵׁי קִדְשִׁים.

חֲטָאֵת הָעוֹף הִיָּתָה כְּשֶׁר לְמִלִּיקָה בְּכָל מְקוֹם בְּעֶזְרָה. אֲכָן לְהִזָּאָה הִיָּה מְקוּמָה עַל זְוִית דְּרוּמִית מֵעֶרְבִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, וְלִמְטָה מְחוּט הַסִּיקָא דְּוִקָא.

וּשְׁלִשָּׁה דְּבָרִים הִיָּתָה אוֹתָהּ זְוִית מְשֻׁמֶשֶׁת לְמִטָּה: הִזָּאֵת חֲטָאֵת הָעוֹף, וְהַגִּשּׁוֹת שֶׁל מִנְחוֹת קִדְשׁ קְמִיצָתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהַגִּישָׁה בְּמִקְוֵה הַזָּה, וּשְׂרִירֵי הַדָּם שֶׁל חֲטָאוֹת הַחִיצוֹנוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁפֵּךְ עַל הַיִּסוּד נִשְׁפָּךְ בְּמִקְוֵה הַזָּה [לְאַפּוּקֵי שִׂירִים שֶׁל חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהִיָּה נִשְׁפָּךְ עַל יִסוּד מֵעֶרְבִי] וְהוּא הַדִּין שִׂירִים שֶׁל עוֹלוֹת וְאַשְׁמוֹת וּשְׁלָמִים.

וּשְׁלִשָּׁה דְּבָרִים הִיָּתָה אוֹתָהּ הַקֶּרֶן מְשֻׁמֶשֶׁת לְמַעְלָה: נְסוּךְ הַמֵּיִם, וְהֵיָיוּ, וְעוֹלֵת הָעוֹף כְּשֶׁהִיָּתָה רַבָּה בַּמִּזְרָח [שֶׁעָקַר מְקוּמָה הִיָּה שֵׁם לְכַתְּחֻלָּה] הֵיוּ בְּאֵין לְקֶרֶן דְּרוּמִית מֵעֶרְבִית וְעוֹשִׂין שֵׁם.

דף סד (כ"ו חשוון)

כָּל הָעוֹלִין לְמִזְבֵּחַ עוֹלִין דְּרָךְ יָמִין וּמִקִּיפִין וְיִוָּרְדִין דְּרָךְ שְׂמָאל, חוּץ מִן הָעוֹלָה לְאַחַד מְשֻׁלְשָׁה דְּבָרִים הֲלָלוּ שֶׁהֵיוּ עוֹלִין וְנִפְגְּנוּ תַכְּף אֶל הַשְּׂמָאל לְמֵלֶאכְתָּן וְחוּזְרִין עַל הָעֵקֶב.

סֵדֶר עֲשִׂית חֲטָאֵת הָעוֹף: הִיָּה מוֹלֵק רֵאשָׁה מִמּוֹל עֶרְפָּה בְּסִימָן אָחַד וְלֹא יוֹתֵר, וּבָעֵת שֶׁמְחַבֵּר עֵדִין הָרֵאשׁ לְהַגּוֹף הוּא מְזָה מִדְּמָה עַל קִיר הַתְּחַתּוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, שְׂרִירֵי הַדָּם הִיָּה מִתְמַצָּה עַל הַיִּסוּד, וְאֵין לְמִזְבֵּחַ אֲלָא דְמָה וְכָלָה לְכַהֲנִים. [וְכִיצַד אוֹחַז הָעוֹף בְּשִׁעַת מְלִיקָה, עֵין בְּגִמְרָא וּבְרַמְב"ם].

אֵין חָל שֵׁם הִזָּאָה עַד שֶׁיַּגִּיעַ דָּם לְאֹרֵי הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין בְּחֲטָאֵת הָעוֹף וּבְחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וּבֵין בְּשְׂאֵר זְרִיקוֹת הַמִּזְבֵּחַ, לְפִיכָךְ אִם נִקְטְעָה יָדוֹ שֶׁל מְזָה עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ דָּם לְאֹרֵי הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּל הַזְּרִיקָה, דְּנִעֲשִׂית בְּבַעַל מוּם.

דף סה (כ"ז חשוון)

נִשְׁבְּרָה מִפְּרָקָת וּרְב בְּשֶׁר עֵמָה - נִבְלָה. וְעַל כֵּן בְּמִלִּיקַת קִדְשִׁים קוֹצֵץ וְיִוָּרַד בְּצִפְרֵן שֶׁדְּרָה וּמִפְּרָקָת בְּלֹא רֵב בְּשֶׁר, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְסִימְנֵינוּ. וְכִשְׁמִגִּיעַ לְסִימְנֵינוּ, בְּחֲטָאֵת הָעוֹף מוֹלֵק בְּצִפְרֵן רֵבּוֹ שֶׁל סִימָן אוֹ סִימָן שְׁלֵם וְלֹא יוֹתֵר דְּכֹתִיב וְלֹא יְבַדִּיל, וּבְעוֹלָה צָרִיךְ לְמַלֵּךְ שְׁנֵי הַסִּימְנִין

לְגִמְרֵי וְלֹא סָגִי בְּמִלִּיקַת רֵבּוֹ. וְלֵאחֶר שֶׁיִּמְלֵךְ הַסִּימְנִין, בֵּין בְּחֲטָאֵת בֵּין בְּעוֹלָה צָרִיךְ לְחַתּוֹךְ גַּם רֵב בְּשֶׁר שֶׁעַל הַמִּפְרָקָת.

מְקוֹם הַמְּלִיקָה הוּא מֵאַחוּרֵי הַצְּנָאָר מִמּוֹל עֶרְפוֹ, וְעֶרְף נִקְרָא מָה שֶׁהוּא נֶגֶד הַפְּנִים, וְנִמּוּךְ מְזָה נִקְרָא מוֹל עֶרְפוֹ. וְכָל הַשְּׂטַח מִן הַצְּנָאָר שֶׁהוּא כְּשֶׁר לְשַׁחֲטָה, כְּשֶׁר מֵאַחוּרֵי לְמִלִּיקָה. וְאִם מְלַק מִן הַצְּדָדִין שֶׁל הַצְּנָאָר - מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה, דְּאֵין זֶה מוֹל הָעֶרְף, וְכָל שֶׁכֵּן אִם מְלַק מִן הַצְּנָאָר.

הַמְּלִיקָה צָרִיךְ שֶׁיְהִיָּה כְּפִסְדֵר דְּוִקָא, מִתְחַלָּה קוֹצֵץ בְּצִפְרֵן הַשְּׁדָרָה וּמִפְּרָקָת, וְאַחֵר כֶּף הַסִּימְנֵין. וְאִם הַחֲזִיר הַסִּימְנִין לְאַחוּרֵי הָעֶרְף וּמְלַקוֹ קִדְשׁ שֶׁקֹּצֵץ הַשְּׁדָרָה וּמִפְּרָקָת - פְּסוּל, וּמִסְתַּבְּרָא דְשֵׁם נִבְלָה עָלָה. וּמְלִיקָה מִהֵנִי בֵּין עַל יְדֵי הוֹלְכָה וְהַבָּאָה בְּצִפְרָנוּ, וּבֵין שֶׁעֲשָׂה דְרָךְ דְּרָסָה בְּצִפְרָנוּ.

אִפְלוּ אִם מִתְחַלָּה נִעְקְרוּ הַסִּימְנִין מִמְּקוֹמוֹן, גַּם כֵּן מִהֵנִי מָה שֶׁמְלַקוֹן אַחֵר כֶּף.

מְקוֹם הָרֵאוּי בְּמוֹל עֶרְף לְמִלִּיקָה כְּבָר אִמְרָנוּ לְעֵיל דְּהוּא מְקוֹם שֶׁלְעַמְתּוֹ כְּשֶׁר בְּצוּאָר לְשַׁחֲטָה. וְאִם הִתְחִיל לְעַשׂוֹת מְלִיקָה לְמַעְלָה מְעַט מְקוֹם הַזֶּה, דְּהֵינּוּ מִמְּקוֹם שֶׁהִתְחִיל הָרֵאשׁ לְשַׁפֵּעַ, אִף שֶׁרֵב הַמְּלִיקָה גָּמַר לְמַטָּה בְּמִקְוֵמוֹ הָרֵאוּי - פְּסוּל.

סֵדֶר עֲשִׂית עוֹלֵת הָעוֹף כֶּף הוּא: עוֹלָה בְּכָבֵשׁ וּפּוֹנָה לְסוּבָה וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוּמִית מִזְרָחִית, וּמוֹלֵק בְּצִפְרָנוּ אֶת רֵאשָׁה מִמּוֹל עֶרְפָּה וּמְבַדִּיל שְׁנֵי הַסִּימְנִין, וּמְמַצָּה מִדָּם הָרֵאשׁ וְהַגּוֹף עַל קִיר הָעֵלְיוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ דְּהֵינּוּ לְמַעְלָה מְחוּט הַסִּיקָא. וְאַחֵר כֶּף נוֹטֵל אֶת הָרֵאשׁ וּמִקִּיף בֵּית מְלִיקָתוֹ לְקִיר הַמִּזְבֵּחַ כְּדֵי שֶׁיִּתְמַצָּה הַדָּם הַיָּטִב, וְסוֹפְגוֹ בְּמִלַּח, וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים. וְאַחֵר כֶּף נוֹטֵל גּוֹפָה שֶׁל הָעוֹלָה, וּמִסִּיר הַזָּפֵק עִם הַנּוֹצָה וְהָעוֹר שֶׁעָלֶיהָ [אֲבָל לֹא יוֹתֵר] וְגַם הַקֶּרֶן וְיִתֵר כְּנֵי מַעִים שֶׁלָּהּ וּמְשַׁלְּכֵן לְבֵית הַדְּשׁוֹן, וּמְשַׁסֵּעַ בְּיַד אֶת הַגּוֹף בֵּין אֲגַפְּיוֹ וְאֵינוֹ מְבַדִּילוֹ לְגִמְרֵי, וְסוֹפְגוֹ בְּמִלַּח, וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים.

לֹא הִסִּיר הַמְרָאָה וְנוֹצָה וּבְנֵי מַעִים הַיּוֹצְאִין עִמָּה, וְלֹא סָפְגוּ לְהָעוֹף בְּמִלַּח, אוֹ שֶׁשִּׁסַּע וְהַבְּדִיל, כָּל שֶׁשִּׁנָּה בָּהּ לְאַחֵר שֶׁמַּצָּה אֶת דְּמָה - כְּשֶׁרָה. הַבְּדִיל הַשְּׁנִי סִימְנֵין בְּחֲטָאֵת הָעוֹף, אוֹ שֶׁלֹּא הַבְּדִיל שְׁנִיָּהֶם בְּעוֹלֵת הָעוֹף, אִפְלוּ חֲתוּךְ רֵבּוֹן - פְּסוּל.

מְצָה דָּם הָרֵאשׁ וְלֹא מְצָה דָּם הַגּוֹף, פְּסוּל. מְצָה דָּם הַגּוֹף וְלֹא מְצָה דָּם הָרֵאשׁ כְּלָל, כְּשֶׁרָה.

חֲטָאֵת הָעוֹף שֶׁמְלַקָּה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, אוֹ שֶׁהִזָּה דְמָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, וְיִישׁ אוּמְרִים דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁמַּצָּה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, אוֹ שֶׁעֲשָׂה בְּכָל אַחַת לְשִׁמָּה וְשֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, אוֹ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה וְלְשִׁמָּה - פְּסוּל. אֲבָל עוֹלֵת הָעוֹף, אִפְלוּ עָשָׂה שְׁנִיָּהֶן שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה כְּשֶׁרָה, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוּבָה. וְכָל זֶה שֶׁיָּךְ גַּם בְּשִׁנוּי בְּעֵלִים, כְּדִלְעִיל בְּרִישׁ פְּרָק כָּל הַזְּבָחִים.

חֲטָאֵת הָעוֹף שֶׁמְלַקָּה אוֹ שֶׁהִזָּה אֶת דְּמָה לְאַכֵּל מִמֶּנָּה כְּפִזִּית חוּץ לְמִקְוֵמוֹ - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כְּרַת, חוּץ לְזִמְנוֹ - פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כְּרַת. וְיִישׁ אוּמְרִים דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁחֲשֵׁב כָּל זֶה בְּשִׁעַת מְצוּי הַדָּם.

וְכֵן עוֹלֵת הָעוֹף שֶׁמְלַקָּה אוֹ שֶׁמַּצָּה אֶת דְּמָה לְהַקְטִיר מִמֶּנָּה כְּפִזִּית חוּץ לְמִקְוֵמוֹ - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כְּרַת, חוּץ לְזִמְנוֹ - פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כְּרַת.

וְאֵינוֹ חִיב מִשּׁוּם פְּגוּל אֲלָא כְּשֶׁלֹּא יִמְצָא בּוֹ מַחְשָׁבָה אַחֶרֶת שֶׁיִּפְסְלֶנּוּ, אֲבָל אִם נִמְצָא בּוֹ פְּסוּל אַחֵר, בֵּין שֶׁקֹּדֵם לְמַחְשַׁבְתָּ פְּגוּל אוֹ אַחֵר כֶּף, כְּגוֹן שֶׁמְלַק חוּץ לְמִקְוֵמוֹ וּמַצָּה חוּץ לְזִמְנוֹ אוֹ אִיפְכָא, וּבְחֲטָאֵת כְּגוֹן שֶׁחֲשֵׁב שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, דְּבָר זֶה מוֹצִיא מִיַּד פְּגוּל. וְאִפְלוּ אִם חֲשֵׁב שְׁנִיָּהֶן בְּעַבְדָּה אַחַת, כְּגוֹן שֶׁחֲשֵׁב בְּחֲטָאֵת בְּמִלִּיקָה אוֹ בְּהִזָּאָה לְאַכֵּל

כזית בחוץ וכזית למחר או להפוך, והוא הדין בעולה לענין הקטרה כהאי גונא, פסול ואין בו פרת.

המתנדב עוף לעולה על המזבח, ויכל להביא תור או בן יונה אחת. מליקת העוף בין עולה או חטאת צריך להיות דוקא בכהן, ושלא על ידי כלי אלא בעצמו של כהן דהינו בצפרנו, וממול ערף, ואם שנה בכל זה פסול.

מקום מליקת עולת העוף הוא בראש המזבח או על כל פנים למעלה מחוט הסיקרא, וכן המצוי שממחה מדמו על קיר המזבח צריך להיות דוקא למעלה מן החוט [ועל המזבח עצמו ולא על הכבש שלו]. וצריך למצות כל הדם, ובדיעבד סגי במצוי דם הגוף לבד.

כל ההקטרות שדינן לעשות על גבי ראש המזבח ויכל לעשות גם כן על גבי הסוכב, כגון שעושה שם מערכה ומקטיר שם, דאותו מקום כראש המזבח דמי.

פרק שביעי

חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם עולה - פסול, וכנ"ל בפרק א'. ואפלו אם עשאה למטה לשם חטאת, אלא שעשאה כמעשה עולה, דהינו שמלק שני סימנין כדין עולת העוף, או שלא עשה הזאה אלא מצוי כדין עולת העוף, וכל שכן אם שנה בשניהן - פסולה. וכן אם עשה כל מעשיה כתקונה, אך ששנה מקום הזאה דהינו שעשאה למעלה מחוט הסיקרא - פסולה.

עולת העוף שעשאה בכל דבר כמעשה עולה אלא שעשאה לשם חטאת - כשרה, ורק שלא עלתה לבעלים לשם חובה. ואם עשאה כמעשה חטאת, דהינו כמליקת חטאת, או שלא עשה מצוי הצריך בעולה אלא הזאה לבד כחטאת, אפלו אם עשאה למעלה ולשם עולה - פסולה. ואם עשה המליקה או המצוי למטה מחוט הסיקרא, אף שכל מעשיה היה כדין עולה - פסולה.

וכלן האמורין לעיל שנספלו, מפל מקום מליקתן מטהרתן מידי נבלה, ומועלין בהן. חוץ מאם עשאה לעולה למטה כמליקת חטאת לשם חטאת - אין מועלין בה.

ודוקא כשמלק למטה וסימן אחד כחטאת, אבל אם מלק למעלה, או שמלק שני סימנין כעולה, אפלו אם לא מצה למעלה כעולה אלא הזה למטה כחטאת - אין מוציאה מידי מעילה.

ואפלו אם עשה הכל כחטאת, אין מועיל רק להוציאו מידי מעילה, אבל לא להכשיר את הקרבן.

דף סז (כ"ט חשוון)

אשם ששחטו בדרום, אפלו לשם קדשים קלים, מועלין בהן.

דף סח (א' כסליו)

מלק זר, או שמלק בשמאל, וכן כל הפסולין המבאין לעיל בריש פרק ב' - מליקתן פסולה, דלמליקה בעינן כהן כשר כמו לעבודת הדם מקבלה ואילה. ואף על פי כן מליקתן מטהרתן מידי נבלה שאין מטמאות שוב בבית הבליעה.

מלק בלילה, או ששחט עוף חלין בפנים, וקדשים בין בפנים ובין בחוץ, אף על גב שהן פסולות אין מטמאות בבית הבליעה.

הפגול והנותר והטמא אין מטמאות בבית הבליעה.

מלק בסכין, או שמלק בחוץ, או שנעשית מחסר אבר ומלקה כגון שנחטטה עינה ושיבשה גפה ושנקטעה רגלה, או שלא היו ראויין לקרבן מצד אחר כגון תורין שלא הגיע זמנן וכגוי יונה שעבר זמן, או רובע ונרבע וכהאי גונא, או שמלק חלין בין בפנים בין בחוץ - מטמא בבית הבליעה.

זה הכלל, כל שפסולו בקדש - אין מטמא בבית הבליעה, ושלא היה פסולו בקדש - מטמא בבית הבליעה.

דף סט (ב' כסליו)

בהמה שמתה נבלתה מטמא במגע ובמשא, אבל אם שחטה ונמצאת טרפה, אף ששחיתה אינו מועיל להתירה באכילה, מפל מקום מועיל לטהרה מטמאת נבלות.

ועוף שמת אינו מטמא במגע ובמשא, אלא כשבלע [אפלו רק כזית ממונה] נטמאו אפלו בגדים שעליו וצריכין טבילה. [ובבהמה, אם לא נגע בה אלא חברו תחב לו בבית בליעתו ובלעה, אינו נטמא כלל]. ואם שחטו להעוף ונמצא טרפה, מהני שחיתו לטהרו כמו בבהמה, ושוב אינו מטמא בגדים אבית הבליעה.

ומליקה, בבהמה ובעוף חלין - ידוע שעושה אותה נבלה. ובעוף קדשים - מכשרתו לאכילה כנ"ל. והני מלי כשלא נמצאת טרפה, אבל אם נמצאת טרפה, הואיל שפסול העוף לקרבן המליקה עושה אותו נבלה גמורה ומטמא בגדים אבית הבליעה.

נבלת עוף טמא אינו מטמא בגדים אבית הבליעה.

קמצה זר, אף שהעלה על גבי המזבח - תרד.

מלק זר להעוף, אם עלה על גבי המזבח - לא תרד.

דף ע (ג' כסליו)

עגלה ערופה עריפתה מטהרתה מידי נבלה. וכן אם נשחטה אחר ירידתה לנחל איתן, אף על פי שאסורה בהנאה, הצילה אותה שחיתה מידי נבלה.

חלב של בהמה טהורה שנתנבלה, אינו מטמא טמאת נבלות. ואפלו חלב של שור הנסקל שהוא אסור בהנאה, או חלב של עגלה ערופה שמתה אחר שירדה לנחל איתן דנאסרה על ידי זה בהנאה [דאלו אם לא מתה העגלה אלא נערפה כדין - בשורה גם כן טהור מלטמא טמאת נבלות וכנ"ל], טהור מלטמא טמאת נבלות.

חלב של בהמה טמאה ושל חיה אפלו של חיה טהורה כשנתנבלה, חלבן כבשרן לענין טמאה.

נתערבו זבחים בבכור ומעשר בהמה, ירעו עד שיסתאבו, ויביא מעות בדימי היפה ויאמר כל מקום שיש בזה הזבח והוא מחלל על המעות הללו. נמצא חלין מערב בבכור ומעשר בעלי מומין, ויאכלו מערבי קלן בתורת בכור ומעשר בעלי מומין - שלא ישחטו באיטליז, ולא ימכרו באיטליז, ולא ישקלו בליטרא.

הבהמה לראש המזבח, אם יורידנה יש חשש שתריץ גללים בשעת הירידה ועדיף שישחט במקומה, אך להגר"א שאין זה הטעם יתכן שעדיף להוריד אף שיש חשש מצד אחר שתריץ גללים על המזבח.

דף ס"ב - מקום המזבח בבית שלישי

א. כתב הרמב"ם "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם" (פ"ב מהלכות בית הבחירה הל"א). הביא שם הגר"ח קניבסקי בדרך חכמה שצריך שיהיה מכוון ביותר על מקומו הראשון ולכן בבית שני הוצרכו לנביא שיעיד על מקומו הראשון ולא יכלו להסתפק במדידה. עוד הוסיף בשם חידושי הגר"ז שצריך שיהיה מכוון כ"כ באופן שכלל אי אפשר בידי אדם דקיי"ל אי אפשר לצמצם, אלא אפשר רק על ידי נביא ולא שייך כלל על ידי אף מדידת אדם (ס"ק א' וב' ועיין שם בביה"ל).

ב. העיר הרה"ג יצחק כהן שליט"א, בספריו על בית שלישי, שמחשבים את מקום בית שלישי ביחס למזבח רואים שבית המקדש יזוז קצת מהמקום שהיה בו. שהנה בבית שני היה כ"כ אמה מן המזבח לאולם, אך בבית שלישי כתבו כמה מהאחרונים שיהיה רווח ל"ד אמה א"כ נמצא שכיון שאין המזבח זז ממקומו הבית יצטרך לזוז י"ב אמה, עוד מצינו שבבית שלישי בין הקודש לקודש הקדשים כותל בעובי ב' אמות, כך שקודש הקודשים יתרחק י"ג אמות כלפי מערב (גם בתוס' יו"ט בספרו צורת הבית ס' מ"ג ס"ק ב' נקט בפשיטות שאין המזבח זז ממקומו הראשון כלל ודן שם בארוכה בשיטות השונות במקום המזבח).²

ג. אלא שלמאי דקיי"ל שקדושת המקדש לא בטלה, יש לתמוה איך יתכן ששטח שקדוש בקדושת קודש הקדשים יהיה בהיכל, שחובה להבדיל בין הקודש ובין קודש הקדשים, ובבית שני הבדילו את האמה טרקסין בב' פרוכות. אפשר לחדש בזה ב' תירוצים ואפשר ששניהם אמת, שניהם בלשון הפסוק ביחזקאל מ"ג י"ב זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבולו סביב קודש קדשים. כתב המלבי"ם שההר יגבה ויהיה בראש ההרים וכן שהבית יהיה בראש ההר ולא בכתיפו, ושמה אז תתרחק אבן השתיה שהיא מקום קודש הקדשים ממקום המזבח. עוד יש לפרש "כל גבולו קדש הקדשים" שכל גבולו יהיה בדרגת קדושת קודש הקדשים, או שכל הר הבית יהיה בקדושת ההיכל וההיכל יתקדש במדרגת קודש הקדשים, ממילא אין בהיכל מקום שקדוש ממנו בקדושה חמורה יותר ולא מובדל ממנו, ולפי זה אבן השתיה שבבית ראשון ושני הייתה במערב קודש הקדשים תהיה במזרח (שאפשר שהכוונה לקדושת ההיכל שמצינו במדבר י"ח י' קדש הקדשים במשמעות של היכל, וכמבואר בדף ס"ג א' וברש"י).

ד. אם כנים הדברים מתבאר עוד עניין, שהנה נבואת יחזקאל על צורת הבית העתיד הייתה אחר חורבן ראשון, אבל בבית שני לא בנו לפי הבית השלישי אלא רק במקצת דברים, וצריך לדעת היכן נרמז כל זה בנבואת יחזקאל. לכל הנ"ל מבואר ביותר, שבמצאות שלפנינו אין אפשרות במציאות לבנות את הבית של יחזקאל, ועל כרחך שבמה שאפשר לבנות כמו בית ראשון ובפרטים שאפשר לבנות כמו בית שלישי. כמו כן כיון שחסרו ה' דברים ודאי שלא עלתה דרגת קדושתו ולא שייכת הסברה השניה.

אחד קדשים קלים ואחד קדשי קדשים, דיש עליו דין צפון, אכן לכתחילה אין לעשות כן שמא תריץ שם גללים [תוספות]. תוס' דקדק כן מלשון המשנה, קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח כאילו נשחטו בצפון, שהוא לשון דיעבד. ב. יש לדון אם הגזירה הייתה גם שלא ישחטו על היסוד והסובב, שאף להם יש דין צפון. שיש לדקדק למה נקטה המשנה "ראש המזבח" ולא "קדשי קדשים ששחטן בכל המזבח", שמא י"ל שהוא משום הלשון דיעבד שרק שם הוא דיעבד, אבל יש מקומות ששוחט במזבח אף לכתחילה.

ג. אלא שהסברא שמא יריץ גללים מובאת ביומא ל"ו א' לגבי השחיטה בבית המטבחים, שלא לשחוט כשזנבו לצד המזבח שמא יריץ גללים ויגלה בית הרעי כלפי המזבח. ובאופן כזה מדובר כנגד תחתית המזבח, מוכח שקפדין אף כנגד תחתית המזבח, שהוא מקום זריקת דמים כנגד היסוד.

ד. עדיין יש לדון, לפי מה שהביא בשיעורי הגרמ"ד הגר"ז שהחידוש לרבי יוסי שמזבח בצפון להכשיר את כל הכבש לשחיטת צפון. שמא לגבי הכבש שאין עליו אלא מקצת דיני מזבח, לא גזרו ויכול לשחוט עליו לכתחילה ולכן נקטה המשנה לשון "ראש המזבח" וצ"ע.

דף נ"ט - עוד בעניין שחיטה על ראש המזבח

א. אמר רב שחיטה אצל מזבח ומזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין, ויליף לה מדרשה וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך, וכי עליו אתה זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. הקשה התוס' שבדף נ"ח ילפינן להכשיר את המזבח לשחיטת צפון מקרא דזבחת "עליו" את עולותיך ואת שלמיך, לומר שעליו אתה זובח. ותירץ היאך ילפינן את ב' הדרשות הסותרות מתיבת "עליו" (ע"ע מה שביאר בספר חק נתן באסיפת זקנים).

ב. בספר מאורות הגר"א על המשניות, נדפסו גם במשניות הוצאת עוז והדר, על המשנה בפרק ט' משנה ד' עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד. רוצה לפרש באופן אחר מהתוס', שמתבת "עליו" דורשים רק את הדרשה של דף נ"ט ואינו מתפרש כלל במשמעות על אלא לצד, והדרשה של דף נ"ח היא מהייתור של "את עולותיך ואת שלמיך" שמרבה אף על המזבח. עוד מחדש הגר"א שהוא דיעבד של התורה, כלומר שהתרבו להכשיר אותם בראש המזבח אבל לא לכתחילה.

ג. לכאורה הלכתחילה של הגר"א הוא עניין אחר משל התוס', או שאין מכבוד המזבח לשחוט עליו וכעין שמצינו מ"ד בדף פ"ה א' שאין הפשט וניתוח בראש המזבח בכשרה (ויל"ע אם אפשר לומר שיש קפידא בירך המזבח ולא על המזבח, דלכאורה אדרבה שלא יהא טפל חמור מן העיקר כמבואר בדף ס"ג א').

ד. התוס' והגר"א הושוו שלכתחילה לא ישחוט בראש המזבח ויל"ד אם יש נפק"ם ביניהם בדרגת הדיעבד שצריך, בשעה שאין מקום לשחוט בעזרה כמה יתעכב עבור זה. עוד יל"ד שכאשר משום דוחק המקום והזמן העלו לשחוט בראש המזבח והתפנה מקום אם יורידו את הבהמה, שאפשר שלהתוס' לא יורידו, שרבנן לא אסרו אלא אמרו לכתחילה לא להעלות אבל בהעלה בהיתר לא חייבו להוריד.

ה. עוד יש לדון, לפי מה שהעלתי לדון בדף נ"ח לגבי הכבש, אם נאמר שהקפידו אף על הכבש שלא תריץ עליו גללים, בהעלה את

1. הרמח"ל ריש פ"ג ממסכת מידות העתיד שנדפס בסוף ספרו משכני עליון, התוס' יו"ט בספרו בניין הבית בפירוש לפרק מ' פס' מ"ז, וכן בצירור לרבי משה איזעבר בביאור הצירור סי' י"ט נדפס בספר המקדש השלישי לר' שאול שפר ועוד מפרשים, אך המחשב צורת הבית לשחיטת הגר"א קה"ק למרות כל השינויים קה"ק מכוון על במקומו הראשון, ורק משתנה שהמדרגות של האולם מגיעות עד ליסוד המזבח, אמנם היסוד ניכר כי בבית שלישי הוא גבוה ב' אמות.
2. חידושי זה הביא הרב יצחק כהן שליט"א בביאורו על משכני עליון ביאור צורת הבית השלישי לרמח"ל, עמ' 187-186 ביאור פרק ג' משנה א'. וכן הביא בספרו לשכנו תדרשו על המזבח חלק ב' פס' מ"ג י"ג עמ' 27 ושרטוט בעמ' 30, וכן הביא בלשכנו תדרשו חלק א' בביאור נבואת יחזקאל מ' פס' מ"ז עמ' 67.

דף ס"ג - המנחות נאכלות בכל מאכל

א. במשנה מבואר שהמנחות נאכלות "בכל מאכל" והביא זה הרמב"ם בפ"ב ממעשה"ק הל' י"ד "אע"פ שהן מותרין לאכול אותן בכל מאכל ובדבש אין אוכלין אותן חמץ". וצריך להבין מה התרבה בזה, דהנה גבי קרבנות בהמה פירש רש"י (נ"ג א') שבכל מאכל מרבה בין צלי בין שלוק ומבושל, אך אופני תיבול שאוכל בחרדל ובכל אופני "למשחה" לא הוצרכו להתרבות בעניין זה. א"כ מה התרבה במנחה שנאכלת דווקא באפיית מצה ולא בחליטה וק"ו שלא בבישול. שהרי שיירי המנחות נאכלות מצה ולא חמץ, ולחלוט את הקמח מבואר ביבמות מ' א' שאין אוכלין אותו חלוט וכן דעת רוב הראשונים (עיי' היטב בתוס' ישנים שם, ובספר הליקוטים ברמב"ם פרנקל בשם ספר שהם וישפה נקט שהרמב"ם ס"ל שרבה שדרש שם באופ"א פליג בזה ופסק כוותיה ולכן השמיט דין זה). כמו כן אין לומר שבא לרבות שיכול לאכול קמח, שהסכמת רוב האחרונים שאין לאכול שיירי מנחה קמח (ודלא כהמל"מ י"ג ממעה"ק י').

ב. יש להסתפק אם יכול לאפות אותה מצה ואחר כך להכין ממנה מאכלים אחרים על ידי בישול וטיגון ותערובת במאכלים אחרים, כעין שעושים בימינו מלחם ומצצה, אם מותר באופן שיש בה עדיין תוריתא דנהמא ובאופן שאין בה תוריתא דנהמא.

ג. בהל' י"ז כתב הרמב"ם תבל השייריים בקצח או בשומשומין ובכל מיני תבלין ושמן כשרה מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת, והוסיף לזה הרמב"ם שאין חוששין לביטול טעם מצה. משמע שצריך שתקרא עדיין מצה וכל שפקע ממנה שם מצה פסולה ושלא פקע ממנה שם מצה כשרה. והיכא שביטל אותה ברוב כתבו האחרונים שפקע ממנה שם מצה. וצ"ע הגדר בזה.

ד. ואולי אפשר לומר לשון בכל מאכל בא לרבות אופן של בישול אחר אפיה וטיגון לאחר אפיה, כשלא בטל תוריתא דנהמא ועדיין שם מצה עליה.

דף ס"ד - קרן דרומית מערבית אם מעכב בחטאת העוף

א. חטאת העוף הא דאמרינן, הגשות דכתיב והגישה אל פני המזבח, והן הדרשות דלעיל דף ס"ג.

יש לדון בדין קרן דרומית מערבית אם מעכבת בחטאת העוף, דבתוס' (ס"ה ע"ב ד"ה הבדיל) מבואר שבחטאת כתיב היא וכל ששינה פסולה ולכאורה ה"ה בזה אמנם הרדב"ז (פ"ז ממעשה הקרבנות הל"י) נקט שהיא לעיכובא ולא ביאר טעמו כ"כ.

ב. אך הליקוטי הלכות בזבח תודה (סוף ד"ה בכל מקום) דקדק בלשון הרמב"ם והברייתא שאינו מעכב וביאר טעם הדבר שיעקר הדין דבעי הגשה יליף מהגשת המנחה והגשה גופה היא רק למצווה ואינו מעכב בדיעבד.

ג. העיר בס' נחלת אברהם לגר"א פוליאס שליט"א שלכאורה הטעם שמקום ההגשה במנחה אינו מעכב הוא רק משום שכל שיעקרו אינו מעכב גם מקומו אינו מעכב, ואם כן נאמר דון מינה ואוקי באתריה, שנלמד את מקום ההגשה לחטאת העוף ואוקי באתריה ויהיה לעיכובא, ובתוס' (ס"ה ב' ד"ה הבדיל) מבואר שרק למ"ד דון מינה ומינה אם המלמד אינו מעכב אף הלמד אינו מעכב (והזבח תודה דף ט' ב' ד"ה מחשבין נקט שקי"ל כמ"ד דון מינה ואוקי באתריה).

מראה כהן

זבחים נח. קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח.

מחלוקת תנאים, ולהלכה כל המזבח נחשב כמו צפון וכשר. אמנם מדרבנן אסור לשחוט בראש המזבח שמא תטיל גללים (תוס').

דף נח

מערכות המזבח

על גבי מזבח החיצון העומד בצורה, יש כמה מערכות עצים ואש, ולכל אחת מהן יש יעוד שונה. [יש כמה שיטות תנאים במנין המערכות ויעודן, וכאן נפרט כפי שנספס להלכה].

1. מערכה גדולה. היא מיעדת להקטר כל הקרבנות; בהמות, עופות, מנחות ונסכים [פרט לנסכי יין הנתנים בספל מיוחד].
2. מערכה שנייה של קטרת. מערכה זו עומדת על המזבח במקום הכי קרוב לפתח ההיכל. ממערכה זו לוקחים גחלים עבור הקטרת הקטרת על המזבח הפנימי, ועליה מקטירים בשבת את הלבונה שעמדה עם לחם הפנים כל השבוע על השלחן.
3. מערכה של קיום האש. במערכה זו לא הקריבו דבר, אלא מתקיימת בה מצות 'קיום האש' שנאמר 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'. ביום הכפורים מוסיפים מערכה נוספת, ממנה לוקח הכהן גדול גחלים עבור הקטרת הקטרת בקדש הקדשים.

דף נט

אולם

'אהל מועד' שבמדבר היה כמין חדר אחד, והיה מחלק לשני חלקים על ידי פרכת. החלק הפנימי יותר הוא 'קדש הקדשים', שבו הארון מנח. והחלק החיצוני הוא ה'קדש', שבו המנורה, השלחן והמזבח הפנימי.

כשמוסר שמואל הנביא לדוד המלך את צורת המקדש, למדו שבבית המקדש יש לבנות לפני הפניסה להיכל [שהוא כנגד הקדש וקדש הקדשים] חדר נוסף הנקרא 'אולם'.

האולם הוא כמין 'חדר מבו' לפני הפניסה לבית עצמו. ודנו בגמרא בכמה מקומות אם יש לאולם קדשת היכל והרי הוא כהיכל לכל דיניו [למשל, אם עמד שם השלחן עם הלחם, נתקיימה מצות לחם הפנים], או שמא אין לו קדשת היכל אלא קדשת עזרה בלבד.

רחב האולם הוא יותר גדול מרחב ההיכל, ומחמת כן יש לבית המקדש צורת אריה, שהוא רחב מלפניו וצר מלאחוריו. ודבר זה נרמז במה שנקרא בית המקדש בלשון הנביא ישעיה 'אריאל'.

פתח האולם הוא גדול מאד, רחבו עשרים אמה וגבהו ארבעים אמה. מחמת כן כשרצו חז"ל לתאר פתח גדול אמרו 'כפתחו של אולם'. בפתח האולם אין דלת, אלא וילון העשוי לצניעות.

דף ס

קדשה ראשונה

לארץ ישראל יש קדשה מיוחדת, למשל, לעגן שהיבול הגדל בה חייב בתרומות ומעשרות. רש"י י"ג ב"ב קדשה נוספת, למשל, לעגן שאוכלים בה מעשר שני וקדשים קלים. לבית המקדש יש קדשה נוספת, שהוא מקום הקרבת קרבנות ועוד.

כל קדשות אלו, לא נעשו מאליהן, אלא קדשו הנביאים והסנהדרין שבדורות ההם. ובכל אלו הקדשות, יש נדון כשחרבו המקומות ההם האם בטלה הקדשה, או שמא 'קדשוים לשעתן וגם לעתיד לבא'.

דגמא: אם קדשת המקדש קדשוה 'לשעתה ולעתיד לבוא', אזי גם בזמן הזה שאין מקדש, אפטר להקריב קרבנות [אם יהיה מזבח ואת שאר הדברים הנצרכים לזה].

להלכה פסק הרמב"ם שירושלים מקדשת להקרבה גם בזמן הזה, ואלו הראב"ד חולק וסובר שאינה קדושה בזמן הזה.

דף סא

מקומות המשכן והמקדש

במהלך הדורות היו כמה אפנים של מקומות הקרבת הקרבנות.

א. קדם שהוקם המשכן, כל אחד ואחד היה יכול להקריב קרבנות בבמה שבנה לעצמו, והעבודה נעשית על ידי הבכורות.

ב. אחר כך צוה הקב"ה לבנות אהל מועד במדבר מקרשים ויריעות, ומאז נאסרו הבמות, ואין העבודה כשרה אלא על ידי הכהנים.

ג. כשנכנסו לארץ, הקבע המשכן בגלגל, ואז התר להקריב גם בבמות. בזמן הזה שמתרות הבמות, קרוי המזבח שבמשכן 'במה גדולה' ואלו שאר הבמות קרויות 'במה קטנה'.

בזמן הזה, יש קרבנות שאינם קרבים אלא בבמה הגדולה. ויש תנאים הסוברים שגם בבמה גדולה לא קרבו כל הקרבנות.

ד. לאחר מכן נבנה משכן בשילה, והוא היה בנין של אבנים אלא שמעליו פרשו את היריעות. בזמן הזה, שוב נאסר להקריב בבמות.

ה. כשחזרה שילה, חזרו והקימו את המשכן בנב, וחזרו להיות כל הדינים כבעת שהיה המשכן בגלגל. וגם לאחר שחזרה נב, ונבנה המשכן בגבעון, ונותרו הדינים כשהיו.

ה. משבנה שלמה המלך את בית המקדש, שוב לא נבנה המשכן יותר, ומאז נאסר להקריב בבמות לעולם.

דף סב

שני גזרי עצים

כל בקר מסדרים על גב המזבזב מערכות עצים. וכבר בארנו שאחת מן המערכות נקראת 'מערכה גדולה', שעליה מקריבין את כל הקרבנות. ויש מצוה ליתן על מערכה זו בבקר ובערב [עם הקרבת התמידין] שני גזרי עצים. ולמדו מן הפסוקים שבבקר כהן אחד מעלה את שניהם, ואלו בבין הערבים שני כהנים מעלים אותם, כל אחד גזיר אחד. בפסוקא מבאר שמדת גזרין אלו היא: אמה על אמה, ועבין הוא 'כמחק גודש סאה' [אין אנו יודעים במדויק מהו שעור זה, אך מראשונים נראה שהוא ודאי פחות מחצי אמה. בירושלמי יש שיטה שגם העבי של הגזרין הוא אמה].

דף סג

הגשה

ברב קרבנות המנחה יש מצוה נוספת מלבד הקטרת הקמץ על המזבזב [או הקטרת כל המנחה, אם היא של כהן], והיא מצות הגשה. קדם קמיצת המנחה, הכהן לוקח את הכלי כשהמנחה בתוכו אל המזבזב, ומצמידו אל המזבזב בקרן מערבית דרומית, בחצי התחתון של המזבזב. אף שהגשה היא מצוה גמורה מן התורה, אינה מעכבת את כשרות המנחה. ועל כן גם מנחה שלא נעשתה בה מצות הגשה, אף שאר עבודותיה נעשו כדיון, הרי היא כשרה ויצאו בעליה ידי חובתם וישיריה נאכלים לכהנים.

דף סד

תרימת הדשן

צוה התורה שיקחו הכהנים בכל יום מעט דשן מן המזבזב ויתנוהו בצד המזבזב, מצוה זו נקראת 'תרימת הדשן'. להלכה צריך הכהן ללבש את כל בגדי הכהנה כשתורם את הדשן, ונחלקו הראשונים אם לובש בגדים פחותים יותר לצורך עבודה זו [ומשום שפרוץ בה התעסקות בדברים מלכלכים]. תרימת הדשן היא העבודה הראשונה שעושים בבית המקדש לפני תחלת היום קדם שמכינים את המערכות ליום הבא, וזאת משום שתורמים מהדשן אחר שכל הלילה נשרפו הקרבנות על המזבזב. הדשן שלוקחים לצורך מצוה זו הוא ממה שהתעפל ונאכל היטב משירי קרבן עולה, ויש אומרים שלוקח עמו אפר הנותר משרפת עצי המערכה. את הדשן הנתרם נותנים במזרחו של כבש במקום הנקרא 'בית הדשן'. למקום זה נותנים גם את דשן מזבזב הפנימי ואת דשן המנורה.

דף סה

בן יונה ותור

אין כשרים להקרב קרבן העוף אלא שני מיני בעלי חיים בלבד: תורים ויונים. ויש חלוק גדול בין שני מינים אלו. תורים אינם כשרים אלא בגדלותם, ואלו יונים אינן כשרות אלא בקטנותן, ועל כן קראתם התורה 'בני יונה'. ואמרו חז"ל שיש זמן שנוצת העוף סביב לצנארו מתחילה להצהיב, ומזמן זה היונה נחשבת כבר לגדולה ואינה כשרה להקרבה. אך לגבי 'תורים', גם בזמן זה אין התור נחשב לגדול עד שיהיו כנפיו גדולות ואדמות ומזהיבות כזהב. נחלקו הראשונים אם היונים כשרים להקרבה ביום שנולדו או שצריך לחכות למחרת היום. לעמת בהמות שהמומים פוסלים אותם לקרבן, עופות אינם נפסלים אם יש בהם מום, אלא אם כן חסר להם אבר, שאז הם פסולים. עוד הובל יש בין עופות לבהמות: בבהמות יש חלוק בין זכרים לנקבות ולעתים צוה התורה להביא דוקא זכר או דוקא נקבה, אך בעופות כל מי שצריך להביא עוף יכול להביא בין זכר ובין נקבה. דף סו מעילה בקרבנות אדם שנהנה מן ההקדש או שלוקח מן ההקדש חפץ, הרי הוא עובר על אסור מעילה. בקרבנות יש כמה פרטים שונים בדבר זה: כל דבר שהוא קדשי קדשים [כעולה וחסאת וכיוצא בזה], שיהי בהם מעילה מיד כשהקדשו. ומשנזרק דמם על המזבזב, ירד אסור מעילה מהחלקים העומדים לאכילת אדם [למשל, בשר החסאת] או לשמוש [למשל, עור העולה]. בקדשים קלים [כשלמים ועוד] הדין הוא להיפך: משהקדשו אין בהם מעילה כלל. ומשנזרק דמון, חל אסור מעילה על החלקים העומדים להקרבת על המזבזב. וכתבו ראשונים, שאף שאין דין מעילה בקדשים קלים לפני הזריקה, מכל מקום יש אסור מן התורה להשתמש בהם.

דף סז

קוּן מְפָרֶשֶׁת וְקוּן סְתוּמָה

יש בתורה כמה אפנים שאדם חייב להביא 'קו' לקרבנו, והיינו שני עופות - אָחַד לְחֻטָּאת וְאָחַד לְעוֹלָה. לְמַשָּׁל, יוֹלֵדֶת עֵינָה אוּ זָב וְזָבָה. וְאָמְרוּ חַז"ל 'אין הקנין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשית כהן'. פרוש: יש שתי אפשרויות כיצד לקבוע על כל אחד משני העופות, מה יהיה עולה ומה יהיה חטאת:

- א. בשעת הקניה. והיינו שהבעלים קונה את העופות זה לשם עולה וזה לשם חטאת.
 - ב. אם לא קבע הבעלים בעת הקניה למה יהיה מיעד כל עוף, אזי אינו יכול לקבוע לאחר מכן. אלא בשעת עשית הקרבן יכול הכהן לקבוע מה יהיה לעולה ומה יהיה לחטאת.
- קוּן שְׁנֵי קָבָעוּ בּוֹ מֵהָ עוֹלָה וּמֵהָ חֻטָּאת, נִקְרָא 'קוּן סְתוּמָה'. וְאֵילּוּ קוּן שְׁכָבָר קָבָעוּ בּוֹ מֵהָ עוֹלָה וּמֵהָ חֻטָּאת נִקְרָא 'קוּן מְפָרֶשֶׁת'.

דף סח

טְמֵאת נְבֵלָה בְּעוֹף שְׁפָסוּלוּ בִקְדָשׁ

עוף טהור שמת, הרי הוא מטמא טמאת נבלה. ואין נבלת עוף טהור מטמאה אלא 'בבית הבליעה', כלומר כשאוכל אותה. עוף חלין שנמלק, הרי הוא נבלה גמורה, ויש בו טמאת נבלה. אך עוף קדשים שנמלק פדין, אין בו טמאת נבלה. שהרי המליקה מתירה אותו לגבוה, וכך דינו.

התחדש בסגיא, שלעתיים גם עוף קדשים שנמלק בצורה שאיננה כשרה [כגון ביד שמאל], אינו נחשב לנבלה ואין בו טמאה. והסבה: מליקה זו אמנם לא התירה את העוף לכתחילה למזבח, אבל פיון שדינו הוא 'אם עלה לא ירד', אזי המליקה התירתו לענן זה. כלל הפסולים שדינם הוא 'עלה לא ירד' נקראים 'פסולם בקדש'. והיינו שחל בהם הפסול אחר שבאו כבר לקדש.

דף סט

טְמֵאת נְבֵלָה לְטֵמָא בְּגָדִים

נבלת בהמה או עוף היא 'אב הטמאה', והאדם שנמטא ממנה נעשה 'ראשון לטמאה'. החלוק בין 'אב הטמאה' ל'ראשון לטמאה' הוא, ש'אב הטמאה' מטמא אדם וכלים, ואילו 'ראשון לטמאה' אינו מטמא אדם וכלים. לכן 'אב הטמאה' נקרא 'אב', ואילו 'ראשון לטמאה' נקרא 'ולד הטמאה', משום של'אב' יש בנים ותולדות, והיינו שהוא מטמא אדם וכלים, אך 'ולד' אין לו תולדות. [לעמת זאת אכלים ומשקים נטמאים גם מ'ולד הטמאה', ויש בזה הרבה פרטים ואין כאן מקומם].

אך יש בדברים אלו יוצאי דופן, וכפי שנבאר:

כל הנבלות [חוץ מנבלת עוף טהור] מטמאות את האדם בשני אפנים: א. אם נגע בהם. ב. אם נשאם [גם אם לא נגע בהם ממש]. והתחדש בתורה, שבאפן שנושא את הנבלה, אף שנעשה 'ראשון לטמאה', מטמא באותה שעה את בגדים או כלים שנוגע בהם, וגם הם נעשים 'ראשון לטמאה'. אך משהפסיק לשא את הנבלה [אף שעדיין הוא טמא], חוזר להיות דינו ככל 'ראשון לטמאה' שאינו מטמא כלים או בגדים. כמו כן 'נבלת עוף טהור' שהיא מטמאה את האדם שאוכל אותה, אזי גם בגדים שהוא לבוש בהם או כלים שנוגע בהם בעת אכילתו, נטמאו. אבל משגמר את אכילתו, כבר איננו מטמא כלים או בגדים, וכשאר 'ראשון לטמאה' שאינו מטמא כלים ובגדים. דינים אלו נקראים בלשון חז"ל 'לטמא אדם לטמא בגדים', או 'טמאת בגדים'.

דף ע

אסור וטמאת חלב

לבעלי החיים יש חלקים בגופם הנקראים 'חלב' [סוג מסים של שמן]. התורה אסרה לאכל את החלב של כל הבהמות - שור כבש או עז. לעמת זאת החלב של כל החיות הטהורות [איל, צבי ועוד], מתר באכילה. בהמות וחיות, טמאות או טהורות שמתו, הרי היא 'נבלות', ומטמאות את הנוגע בהן או את הנושא אותן. התחדש בתורה, שחלב בהמה טהורה שמתה, אף שבודאי הוא אסור באכילה, מכל מקום אינו מטמא 'טמאת נבלות', והרי הוא טהור גמור [אלא אם כן הוא יכשר לקבל טמאה על ידי משקין ויקבל טמאה מדבר אחר, שאז תהיה בו 'טמאת אכלין'].

דין זה הוא בחלב בהמה טהורה בלבד, אבל חלב בהמה טמאה וכן חלב כל החיות [טהורות או טמאות], יש בו טמאת נבלות וכשאר בשרן.

זבחים נט'. 'אמר רב מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין'.

צריך שהמזבח יהיה שלם בלי שום פגימה, מזמן שחיטת הקרבן עד אחרי הזריקה.

© מראה כהן שיעי תורת הקרבנות

זבחים ס'. 'רבי יהודה אומר כוס אחד היה ממלא מדם התערובות ושופכו על גבי המזבח, שאם יישפך דמו של אחת מהן נמצא זה מכשירו'.

לדעת ר' יהודה בערב פסח אחרי שנשחטו כל הפסחים, לקחו דם מהרצפה שמעורב שם הדם של כל הקרבנות ושפכו על המזבח, שמה נשפך דם על הרצפה מאחד הקרבנות לפני שנתנו מהדם על המזבח.

© מראה כהן שיעי תורת הקרבנות

זבחים ס'. 'אמר רבי אלעזר מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שיירי מנחה, קדשי קדשים, וקדשים קלים'.

© מראה כהן שיעי תורת המקרא

זבחים סג. 'מנחה שנקמצה בהיכל כשרה... שלמים ששחטן בהיכל כשרים'.

© מראה כהן שיעי תורת המקרא

בית הדשן לתרומת הדשן ודישון המזבח הפנימי והמנורה

זבחים סד. 'באוראה כמה גדול כוחן של הכהנים, שאין לך קל בעופות יותר ממוראה ונוצה, ופעמים שהכהן זורקן יותר משלושים אמה'.

הכהן עומד על הסובב, וזורק את מוראה ונוצה של עולת העוף עד בית הדשן שנמצא ליד הכבש, וכשעולת העוף רבה במזרח עומד בקרן מערבית דרומית ומשם הוא רחוק יותר משלושים אמה מהסובב.

© מראה כהן שיעי תורת המקרא

זבחים ע: 'עגלה ערופה טהורה היא, כפרה כתיב בה בקדשים'.

עגלה ערופה אינה מטמאה בטומאת נבילה, כיון שנחשבת קצת כמו קדשים שהשחיטה מטהרת מנבילה.